

Презентация За към глава 3

ТЕНДЕНЦИИ НА ГЛОБАЛНИЯ ЗДРАВЕН СТАТУС

Т

Част втора

**Глобални тенденции на
детската смъртност,
неонаталната смъртност и
смъртността до 5-годишна
възраст**

На тези три индикатора се отделя голямо внимание при характеристика на глобалния здравен статус, тъй като те имат особено висока информативна стойност.

1. Основни понятия

**(от учебника по Социална
медицина)**

***Под детска смъртност се
разбира смъртността при
децата от 0 до 1-годишна
възраст.***

Коефициент за детска смъртност

(общ интензивен показател) -
измерва честотата на
умиранията на децата от 0-я ден
до 1-годишна възраст на 1000
живородени деца през дадена
година в дадена територия.

Умрели деца до 1-год. възраст

$$\text{ДС} = \frac{\text{-----}}{\text{-----}} \times 1000$$

Живородени през същата година

и в същата територия

Оценка по 5-степенна скала:

МНОГО НИСКА - под 5‰

НИСКА - 5 - 10‰

СРЕДНА - 10 - 25‰

ВИСОКА - 25 - 50‰

МНОГО ВИСОКА - над 50‰.

Възрастово-специфични
коефициенти за детска
смъртност

ПЕРИОДИ:

- *перинатален,***
- *неонатален***
- *постнеонатален***

Неонатален период –

от раждането до 28-я ден:

- ранен неонатален

(от 0-я до 7-я ден)

- късен неонатален

(от 7-я до 28-я)

Постнеонатален период - от

29-я ден до 1 година.

**Перинатален период – от
22-та гестационна седмица
до 7 пълни дни след
раждането.**

Съответно на тази периодизация:

- Неонатална смъртност***
- Ранна неонатална смъртност***
- Късна неонатална смъртност.***
- Постнеонатална смъртност***

Изчисляване на показателите за детска смъртност

Неонатална смъртност

умрели от 0-я ден до 28-я ден
след раждането

$$НС = \frac{\text{умрели от 0-я ден до 28-я ден след раждането}}{\text{брой живородени}} \times 1000$$

Ранна неонатална смъртност

умрели от 0-я ден до 7-я ден
след раждането

$$\text{РНС} = \frac{\text{умрели от 0-я ден до 7-я ден след раждането}}{\text{брой живородени}} \times 1000$$

Късна неонатална смъртност

умрели от 7-я до 28-я ден след раждането

$$\text{КНС} = \frac{\text{-----}}{\text{брой живородени, преживели 7-я ден}} \times 1000$$

Постнеонатална смъртност

$$\text{ПНС} = \frac{\text{умрели от 28-я до 1 година}}{\text{брой живородени, преживели 28-я ден}} \times 1000$$

Перинатална смъртност -

отразява смъртността около

раждането и включва

2 компонента:

мъртвораждаемост и ранна

неонатална смъртност.

Специфични коефициенти за ДС по причини

***Умрели деца до 1 г.
от дадена причина***

***ДС по причини = ----- x 10ⁿ
брой живородени***

Други специфични показатели:

- по местоживееене;***
- по пол;***
- по степен на доношеност;***
- по възраст на майката;***
- по образование на майката и др.***

***Пропорции (структурни,
екстензивни показатели,
относителни дялове)***

***Например, структура на
причините за детска
смъртност***

Разлика между специфични интензивни показатели и пропорции

Спец. интенз. п-л за
детска смъртност от
пневмония

Умрели деца до 1 г.
от пневмония

$$\text{СИП} = \frac{\text{Умрели деца до 1 г. от пневмония}}{\text{Брой живородени}} \times 10^n$$

Относителен дял на
умрелите деца до 1 г.
от пневмония

Умрели деца до 1 г.
от пневмония

$$\text{Отн. дял} = \frac{\text{Умрели деца до 1 г. от пневмония}}{\text{Всички умрели деца до 1 год.}} \times 100$$

Смъртност до 5-годишна възраст

Важен обобщаващ коефициент, въведен от УНИЦЕФ. Изчислява се като отношение на умрелите деца до 5-годишна възраст към живородените на 1000 (в ‰) и се оценява:

Скала за оценка на смъртността под 5-годишна възраст

МНОГО НИСКА – ПОД 10‰

НИСКА – 10-20‰

СРЕДНА – 20-50‰

ВИСОКА – 50-100‰

МНОГО ВИСОКА – НАД 100‰

2. ГЛОБАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ НА ДЕТСКАТА СМЪРТНОСТ И СМЪРТНОСТТА ДО 5-Г.

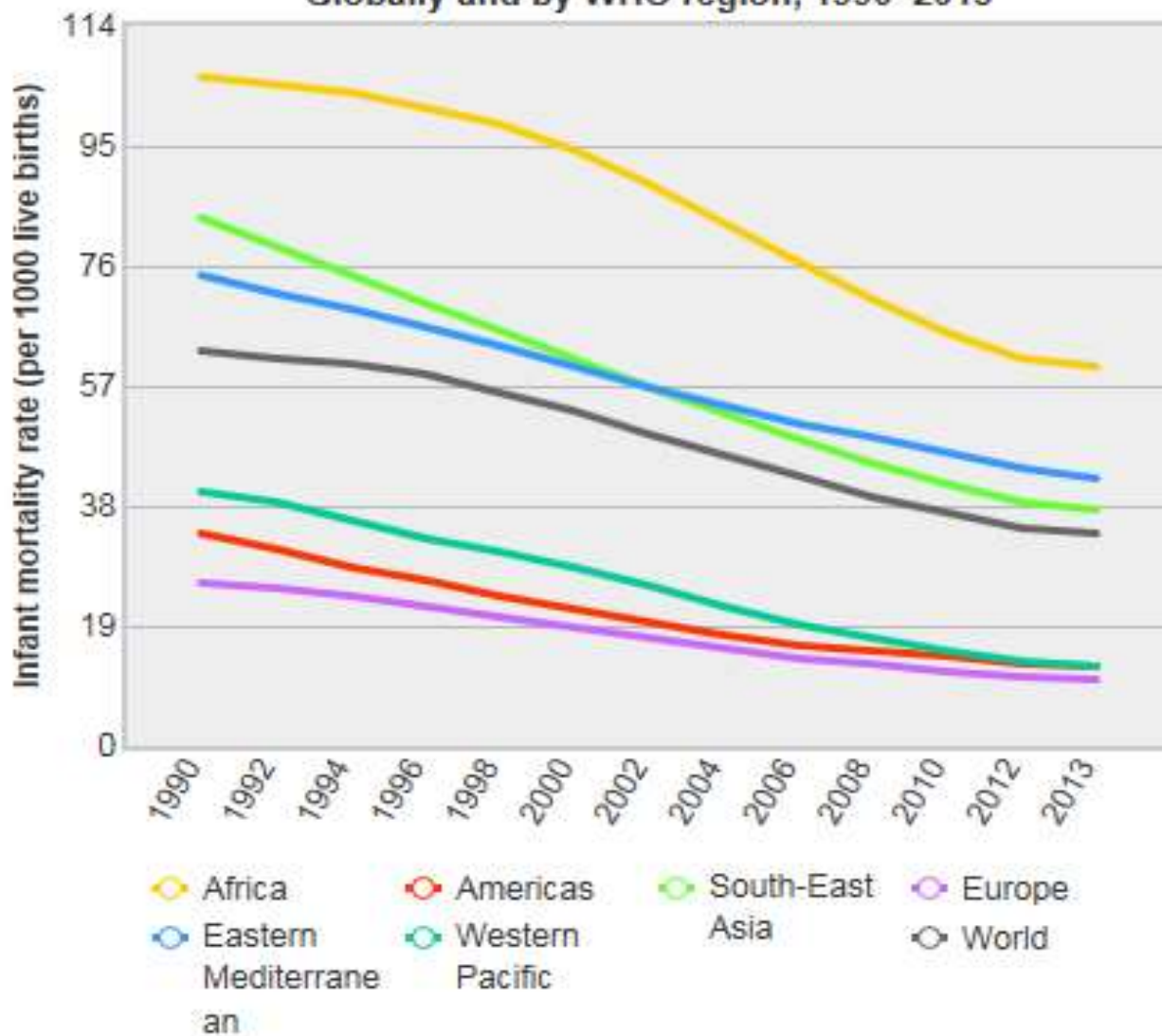
Детската смъртност в глобален мащаб варира в много по-широки граници в сравнение с раждаемостта и общата смъртност и показва много силна зависимост от БНП (слайд 80).

Още по-изразени са различията между страните според тяхното социално-икономическо им развитие (слайд 79).

Страни с най-ниска детска смъртност		Страни с най-висока детска смъртност	
Исландия	2	Сиера Леоне	107
Япония	2	Ангола	102
Финландия	2	Центр. Афр. република	96
Швеция	2	Сомалия	90
Норвегия	2	Конго	86
Словения	2	Гвинея-Бисау	78
Сингапур	2	Нигерия	74
Австрия, Австралия, Германия, Дания, Италия, Холандия, Ирландия, Чехия и др.	3	Лесото	73
		Афганистан	70
България - 6,6 за 2015 г.			

Trends in infant mortality rate (per 1000 live births)

Globally and by WHO region, 1990–2013

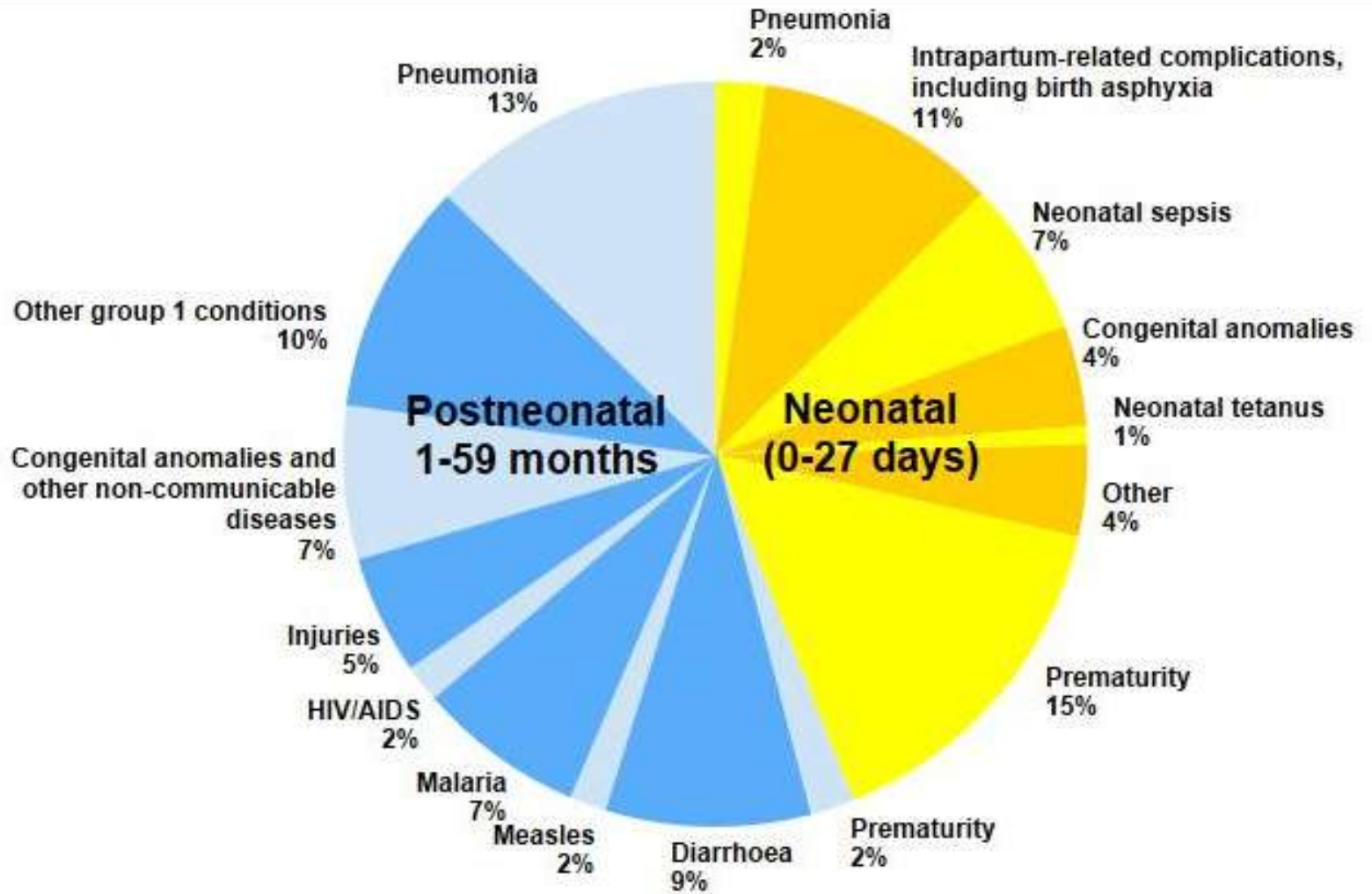

През 2015 г. - 6.3 милиона умирация до 5-годишна възраст, (всеки ден по 17 000 деца).

От тях 4.6 милиона (74%) са били през първата година от живота.

Недоносеността в най-голямата единична причина за умирация при децата до 5-годишна възраст.

Causes of deaths among children under 5 years, 2013

През 1-я месец преобладаващи са:

- недоносеност (15%);
- усложнения при раждането (11%);
- неонатален сепсис (7%);
- вродени аномалии (4%).

След 1-я до 59-я месец вкл.:

- пневмония (13%);
- диарийни заболявания (9%);
- вродени аномалии и малария – по 7%;
- травми (5%)
- ХИВ/СПИН и морбили – по 2 %.

Съществени са и различията в структурата на причините за детска смъртност и смъртност до 5-годишна възраст в страните с нисък и висок доход (развити и развиващи се страни).

РАЗВИТИ СТРАНИ

1. Състояния, свързани с перинаталния период (асфиксия, хипоксия, родови травми, недоносеност и др.)

2. Вродени аномалии

3. Болести на дихателната система

4. Други причини

РАЗВИВАЩИ СЕ СТРАНИ

1. Ваксипредотвратими заболявания (дифтерия, коклюш, тетанус, морбили, туберкулоза, полиомиелит)

2. Диарийни заболявания

3. Остри респираторни инфекции (главно пневмонии)

4. Неонатални и перинатални причини (без пневмония, но вкл. неонатален сепсис)

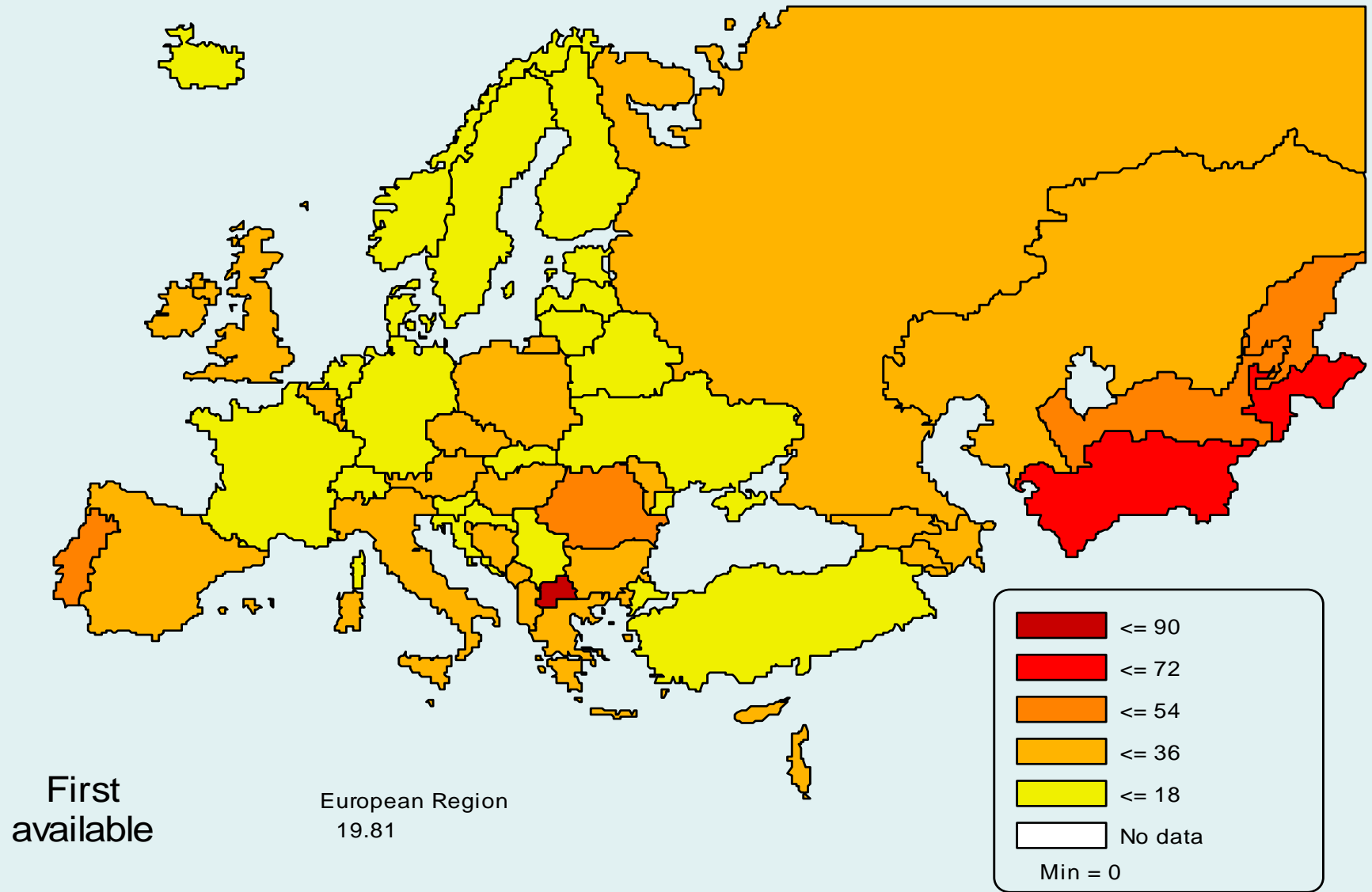
Снижаването на детската смъртност и смъртността под 5-годишна възраст е приоритетна цел на развитието в глобален, регионален и национален план.

Сред най-важните фактори:

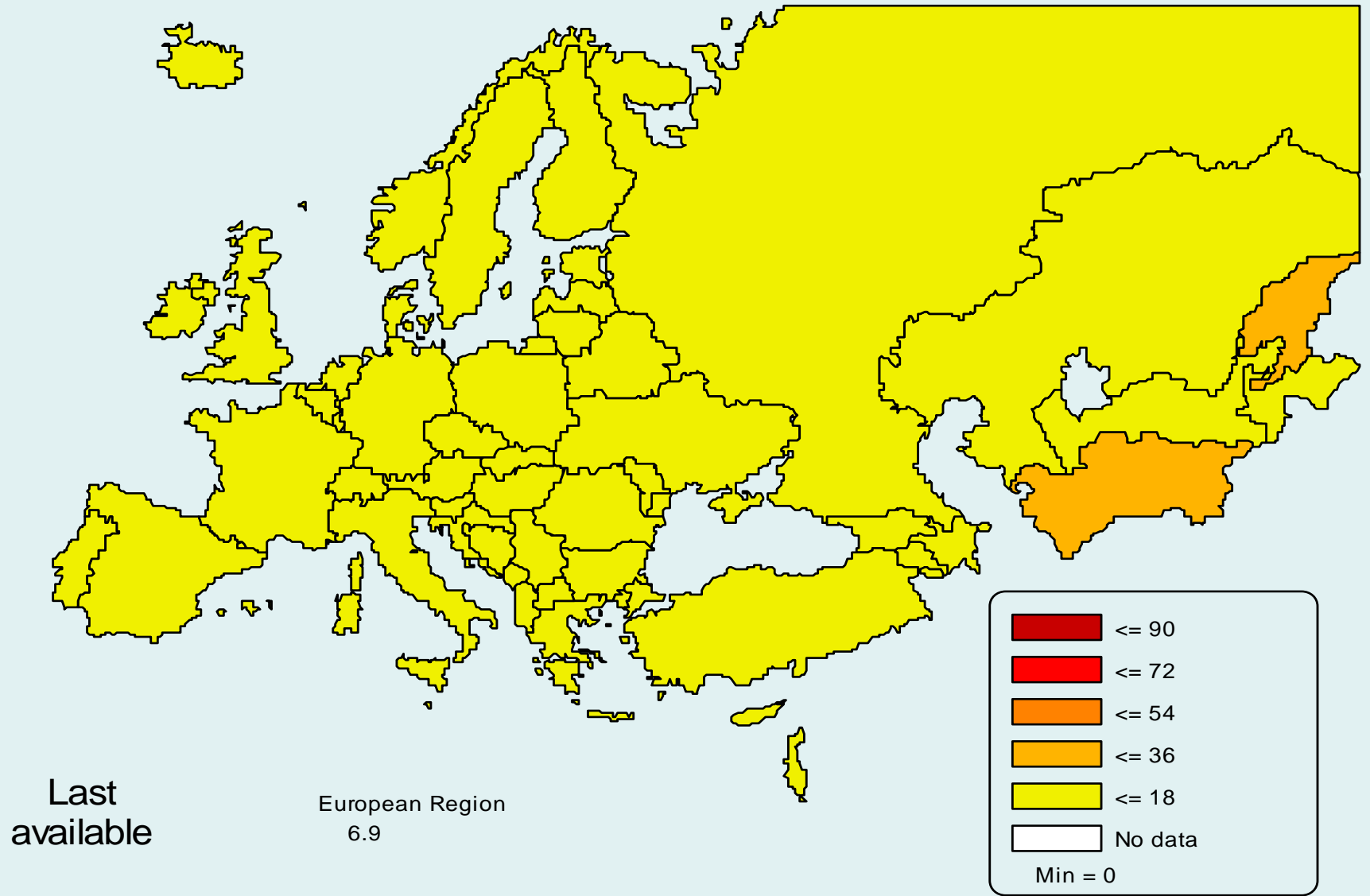
- ◆ ***Недостатъчен обхват с рутинни имунизации.***
- ◆ ***Недохранването на децата и майките.***
- ◆ ***Недостатъчно наблюдение на бременните и нисък обхват с основни акушерски грижи.***
 - ◆ ***Ниска грамотност и образователно ниво на жените.***
- ◆ ***Неадекватни условия на живот на семействата.***

3. Ситуацията в Европа

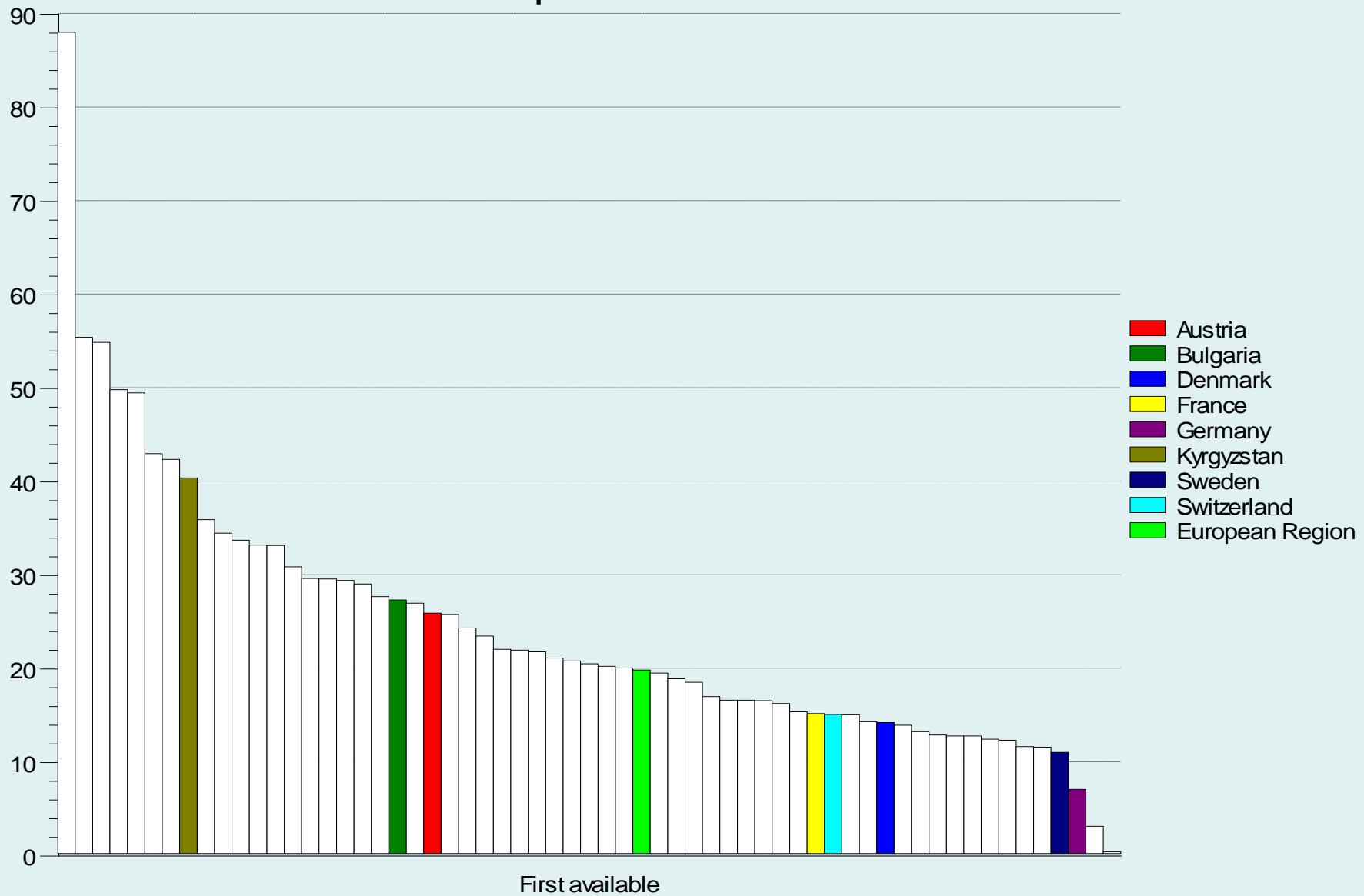
Infant deaths per 1000 live births

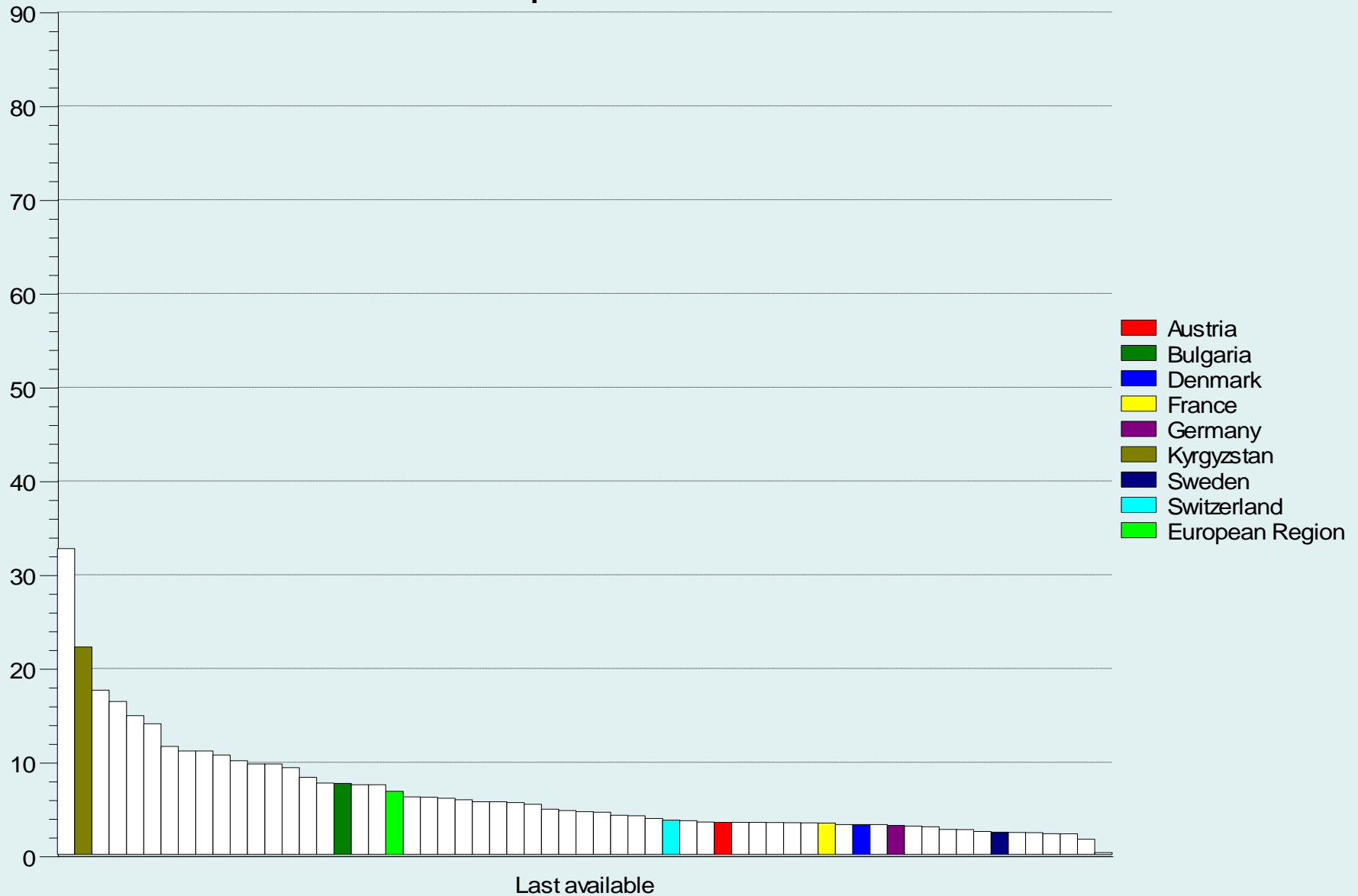
Infant deaths per 1000 live births

Infant deaths per 1000 live births

Infant deaths per 1000 live births

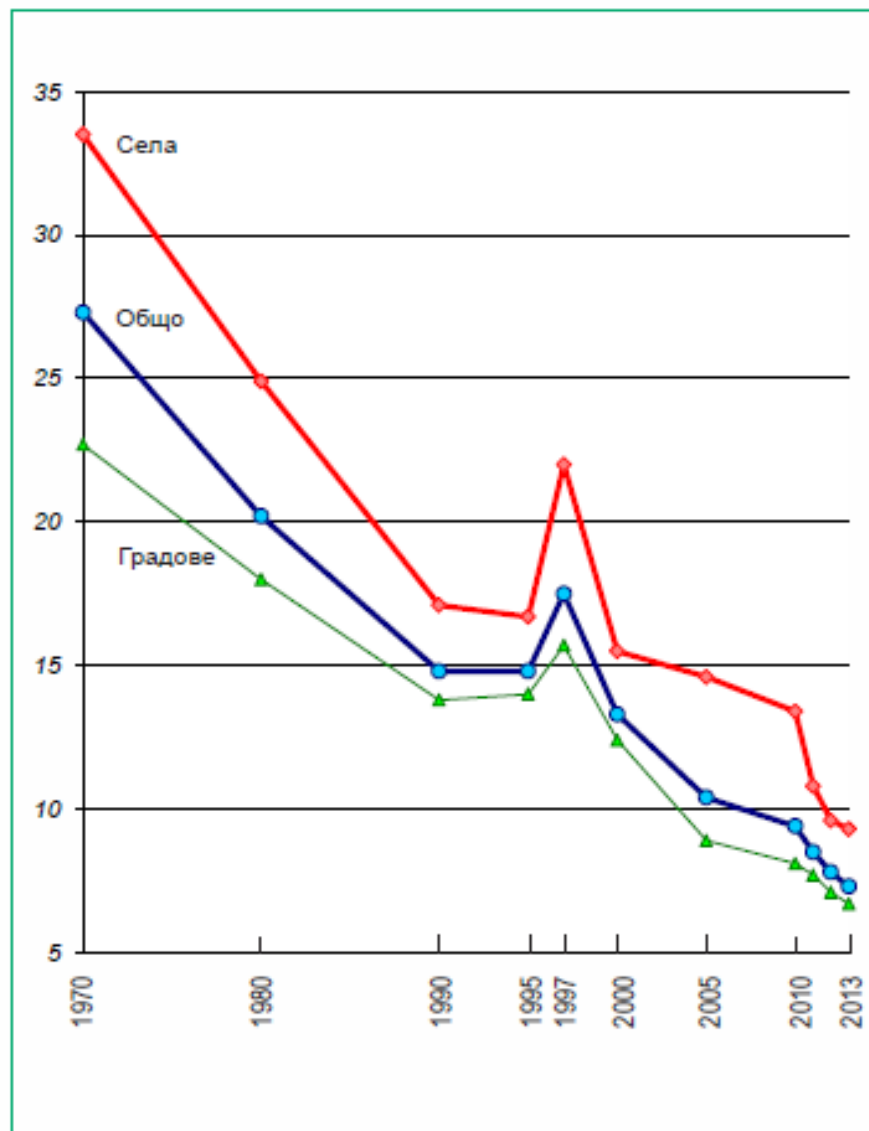
4. Ситуацията в България

До 1988 г. - низходяща тенденция, след което се очертава тенденция към нарастване и задържане на детската смъртност на високо ниво. След 2000 г. – тенденция към снижение.

Години	Общо	Градове	Села
1960	45,1	34,6	50,4
1970	27,3	22,7	33,5
1980	20,2	18,0	24,9
1988	13,6	12,4	16,3
1990	14,8	13,8	17,1
1997	17,5	15,7	22,0
2000	13,3	12,4	15,5
2003	12,3	10,7	16,5
2015	6,6	5,2	10,9

Детска смъртност

(на 1000 живородени)

= Детската смъртност в селата винаги е била по-висока от градовете.

= Наблюдават се териториални различия в нивото на детската смъртност.

= В структурата на детската смъртност по периоди от I-та година значителен дял заемат умирањията в постнеонаталния период – около 45%.

- = Най-висока е ДС от перинатални причини, следвана от вродените аномалии и б-те на дихат. система.**
- = Съществени различия в детската смъртност по причини в градовете и селата.**
- = Още по-големи са различията в смъртността по причини през отделните периоди от I-та година.**

СТРУКТУРА НА ДЕТСКАТА СМЪРТНОСТ ПО ПРИЧИНИ В БЪЛГАРИЯ - 2013 г. (в брой и %)

Причини	Мъже		Жени		Общо	
	брой	%	брой	%	брой	%
Перинатални причини	136	48,1	102	49,5	238	48,7
Вродени аномалии	60	21,2	34	16,5	94	19,2
Болести на дихателната система	29	10,2	24	11,7	53	10,8
Всички останали причини	58	20,5	46	22,3	104	21,5
Общо	283	100,0	206	100,0	489	100,0

= Недоносеността и ниската телесна маса при раждането са едни от най-честите причини за смърт в неонаталния период. За последните десетилетия дялът на родените с ниско тегло (под 2500 г) е нараснал от 6% на 10% и е значително по-висок от други развити страни (4-6%).

Част трета

Глобални тенденции на средната продължителност на предстоящия живот (СППЖ)

3.1. Основни понятия

(от учебника по Социална медицина)

**Средна продължителност на
предстоящия живот (СППЖ) - среден
брой години, които предстои да
преживее поколението на новородените
при условие, че през целия живот на
това поколение коефициентите за
повъзрастова смъртност се запазят
такива, каквито са в годината на
изчисление на показателя.**

= СППЖ е условен (хипотетичен) показател, който би се получил, ако се запазят непроменени показателите за повъзрастова смъртност.

= Всяка промяна в повъзрастова смъртност се отразява върху СППЖ.

= Нарастването или намаляването на смъртността от определени причини се отразява върху СППЖ.

= Изчислява се чрез **кратки или пълни таблици за смъртност (доживяемост)**, които моделират процеса на преживяване и измиране на съответните поколения.

= **Разработват се отделно за мъже и жени** поради значителните различия в повъзрастовата смъртност при двата пола.

= **СППЖ може да се определя за всяко поколение, достигнало определена възраст.**

Други измерители на СППЖ

= Очаквана продължителност на живота в добро здраве - брой години в състояние на пълно здраве, които едно новородено се очаква да преживее, при сегашните коефициенти на смъртност и влошено здраве” .

= СППЖ без инвалидност - среден брой години, които даден индивид се очаква да преживее без нарушения на физическата дееспособност.

= *Години живот съобразени с качеството на живота* (QALY) -
измерва ползата (в години спечелен живот) от различни здравни интервенции и позволява да се оценят най-изгодните за обществото здравни интервенции.

= *Години живот съобразени с недееспособността* (DALY) - изгубени години живот поради преждевременна смърт и инвалидност. Това е най-добър измерител на тежестта на отделните класове и видове заболявания.

3.2. ГЛОБАЛНИ ТЕНДЕНЦИИ НА СППЖ

World Health Statistics 2014

Данни за 2012 г.:

**Глобалната СППЖ за
новородените - 70 години**

СППЖ в добро здраве - 62 г.

Life expectancy at birth among men and women in 2012 in the 10 top-ranked countries*

Men			Women		
Rank	Country	Life expectancy	Rank	Country	Life expectancy
1	Iceland	81.2	1	Japan	87
2	Switzerland	80.7	2	Spain	85.1
3	Australia	80.5	3	Switzerland	85.1
4	Israel	80.2	4	Singapore	85.1
5	Singapore	80.2	5	Italy	85
6	New Zealand	80.2	6	France	84.9
7	Italy	80.2	7	Australia	84.6
8	Japan	80	8	Republic of Korea	84.6
9	Sweden	80	9	Luxembourg	84.1
10	Luxembourg	79.7	10	Portugal	84

27.9.2017r.

= Съществени различия при мъжете и жените (слайд 109-111).

= Жените живеят по-дълго от мъжете: жени - 73 г.; мъже – 68 г.

= Различието е по-голямо в страните с висок доход – около 6 години, а в страните с нисък доход – около 3 г.

**= Различия в СППЖ при мъже и жени
между богати и бедни страни:**

Мъже:

В страните с висок доход - 76 г.

(16 г. повече от страните с нисък доход)

Жени:

Още по-голяма разлика – 19 г.:

- в страни с висок доход - 82 г.;

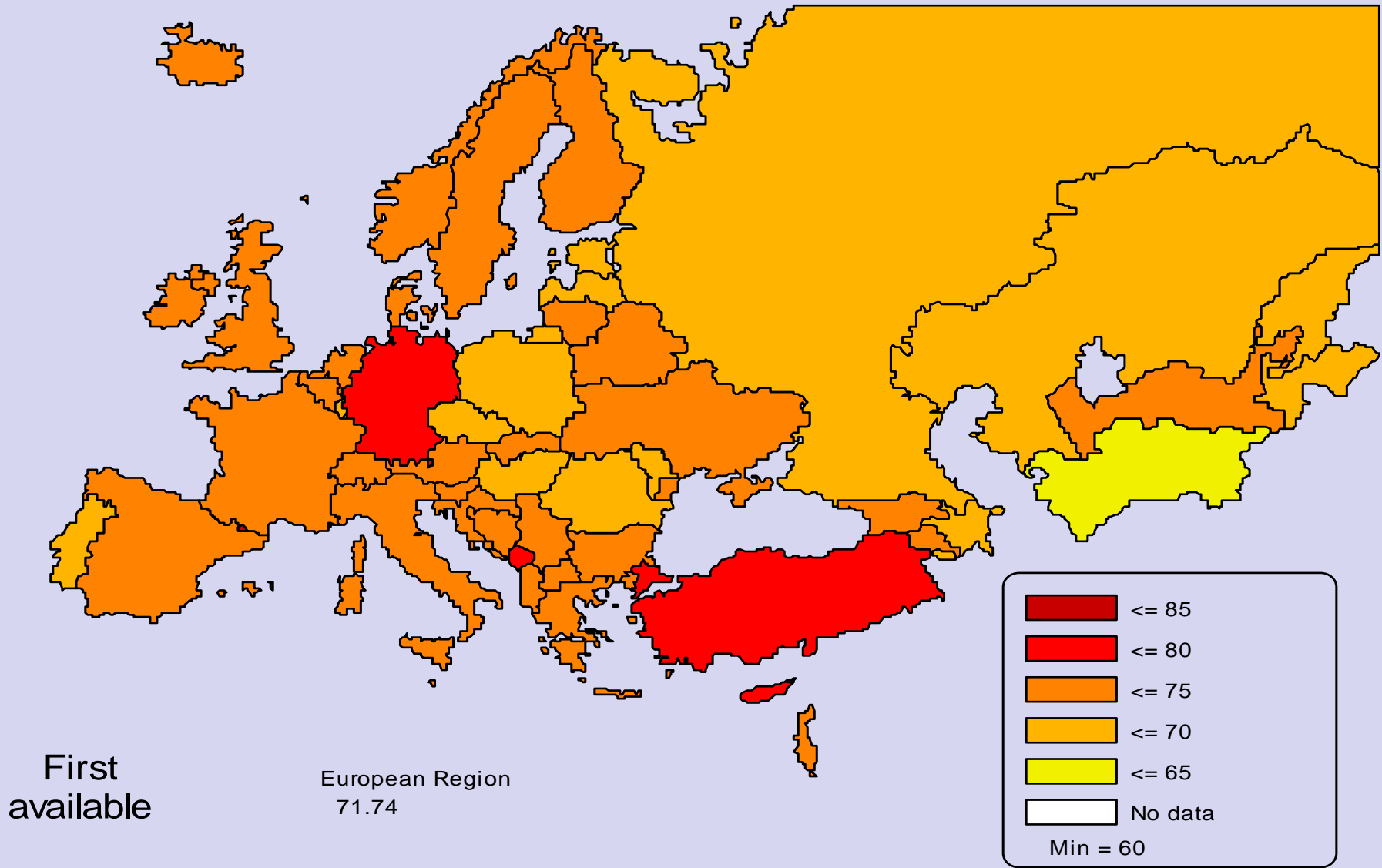
- в страни с нисък доход – 63 г.

= Неравенството и бедността са най-силните фактори, определящи нивото и тенденциите на СППЖ в световен мащаб.

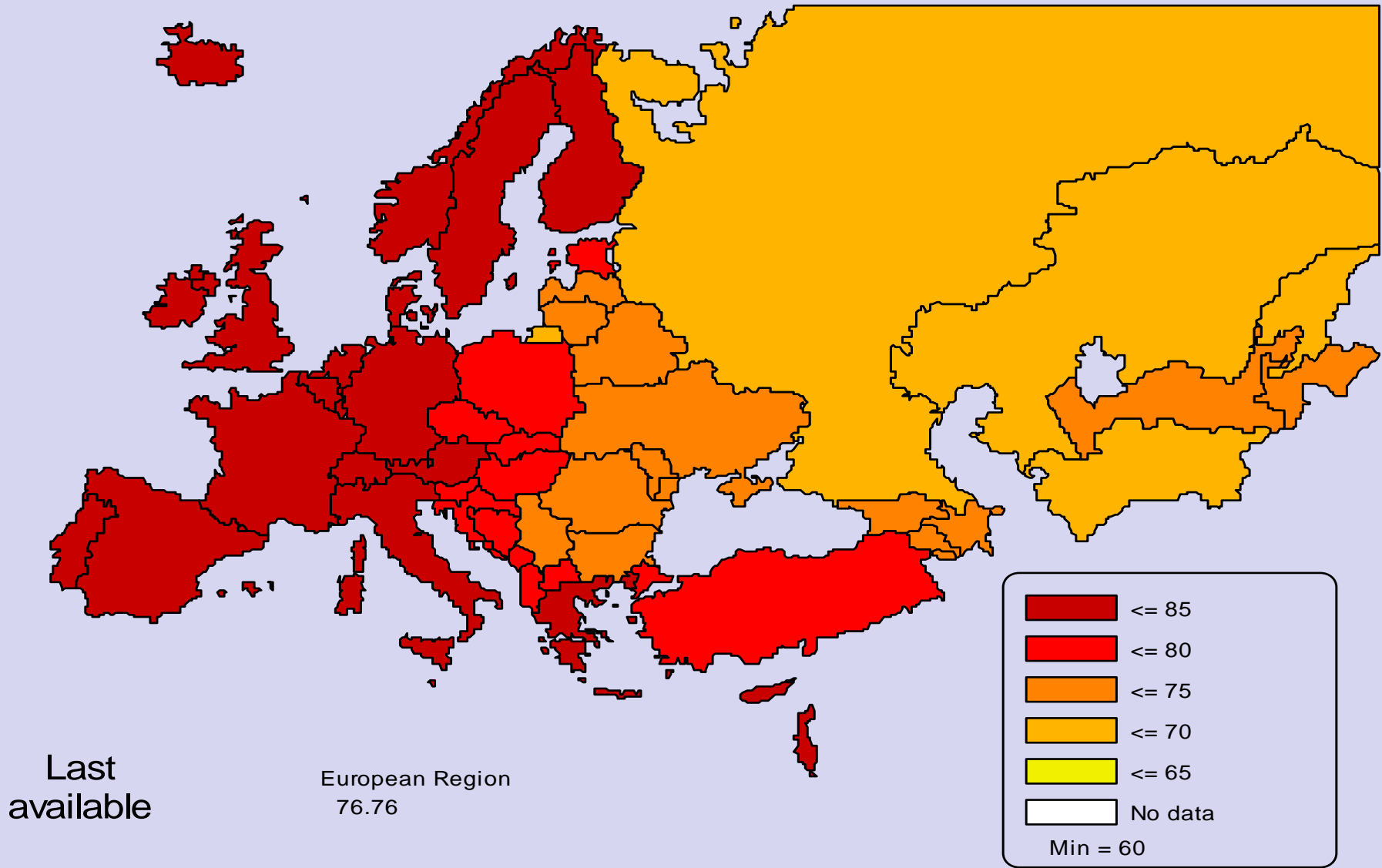
= Ефектът на епидемията от СПИН. По данни на ООН в 45 най-силно засегнати от СПИН страни (с над 2% инфектирани лица), СППЖ е по-ниска от възможната без СПИН с 3-5 г., а в 35 африкански страни – над 8 г. В някои от най-силно засегнатите страни (Боствана, Южна Африка, Зимбабве и др.), разликата е повече от 20 години, и то при доста ниски стойности на СППЖ.

3.3. Ситуацията в Европа

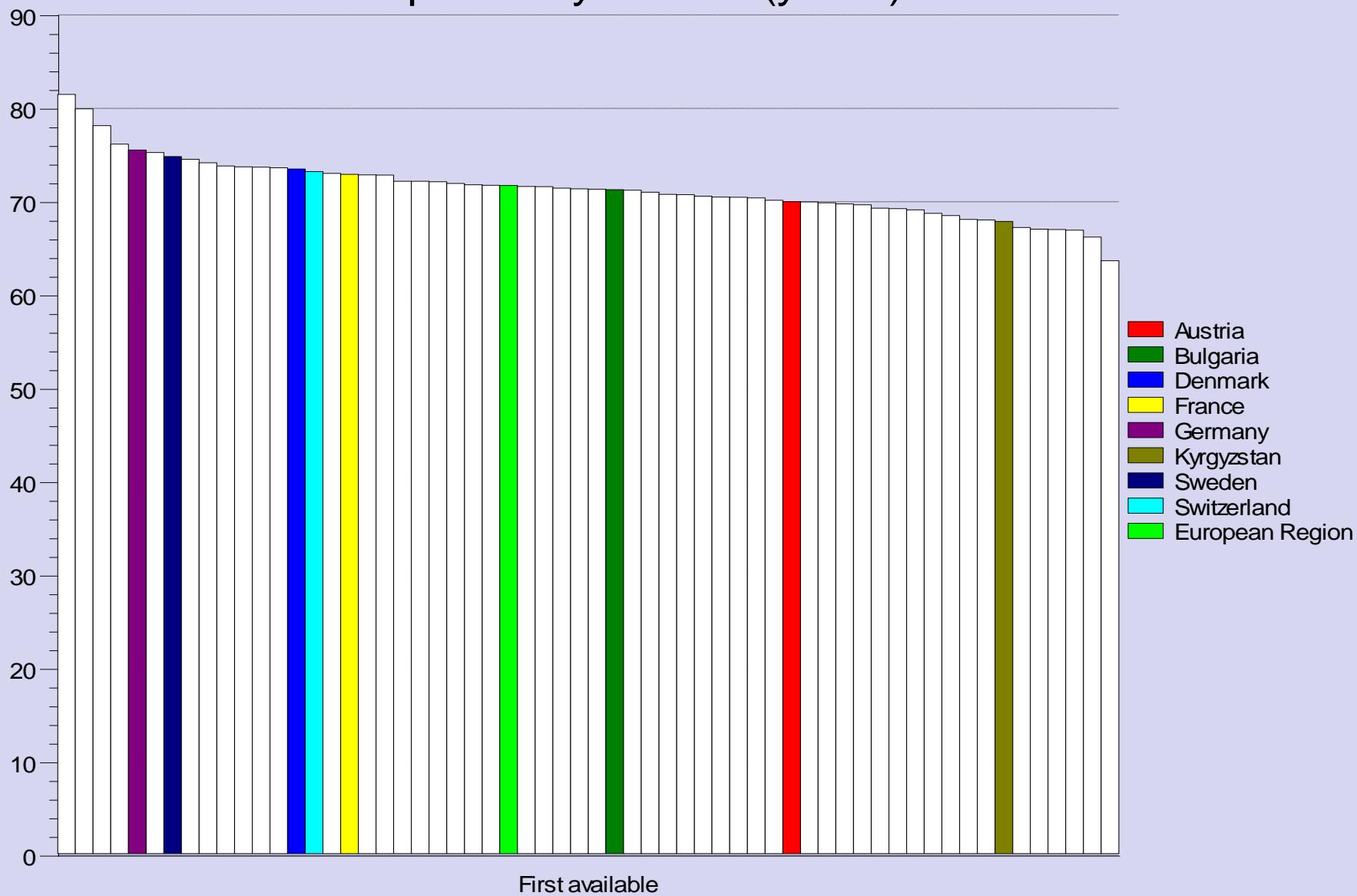
Life expectancy at birth (years)

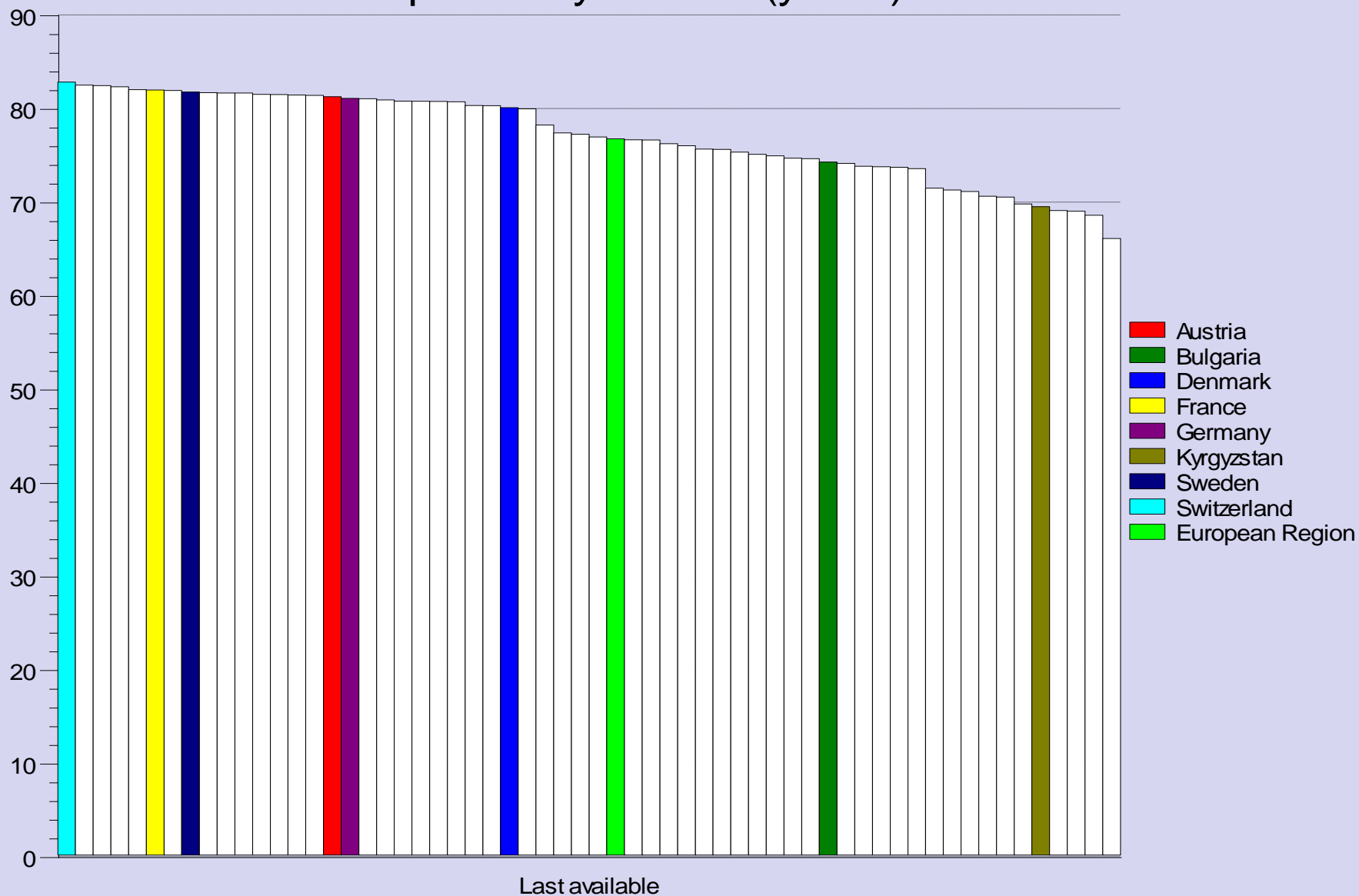
Life expectancy at birth (years)

Life expectancy at birth (years)

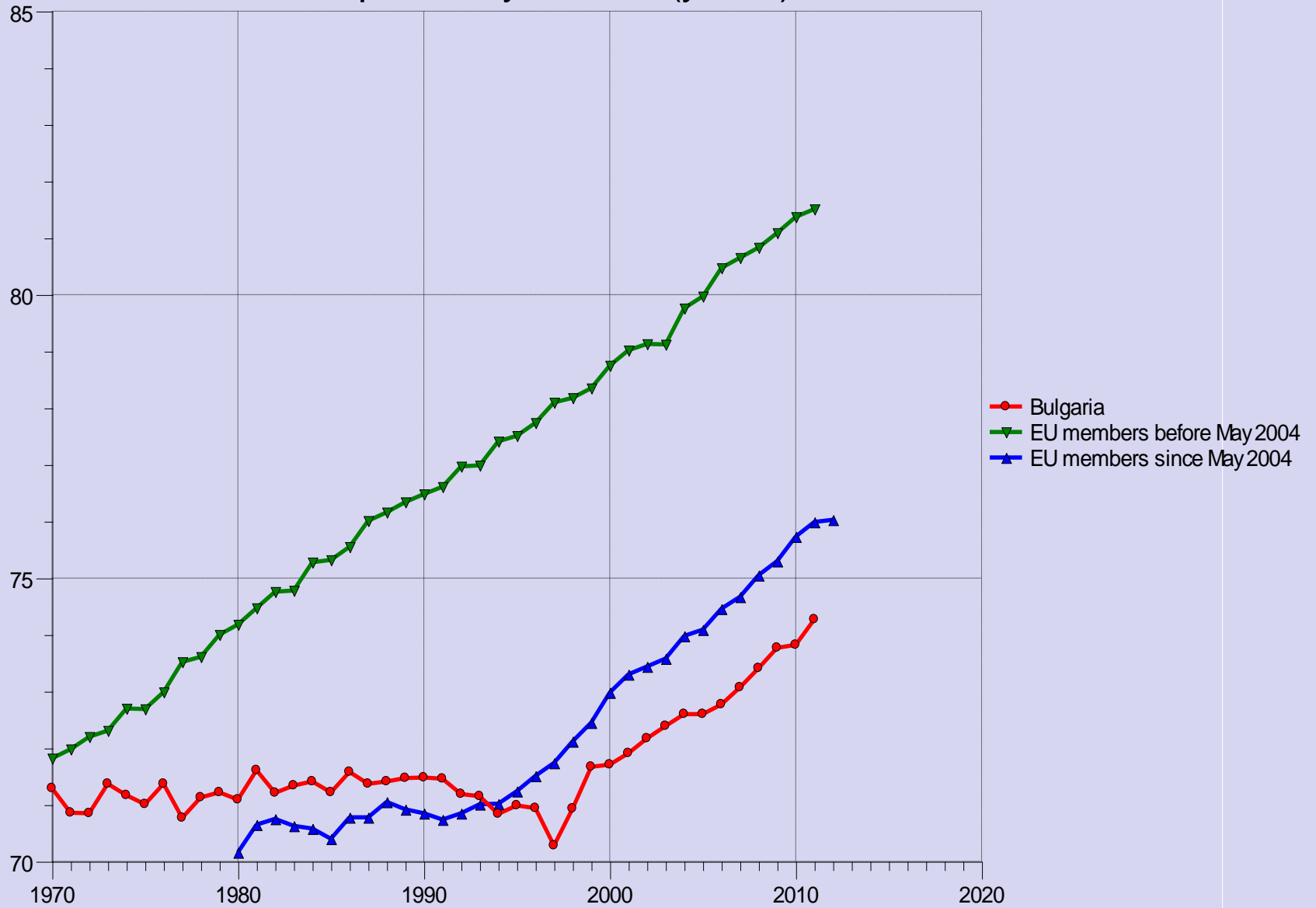
Life expectancy at birth (years)

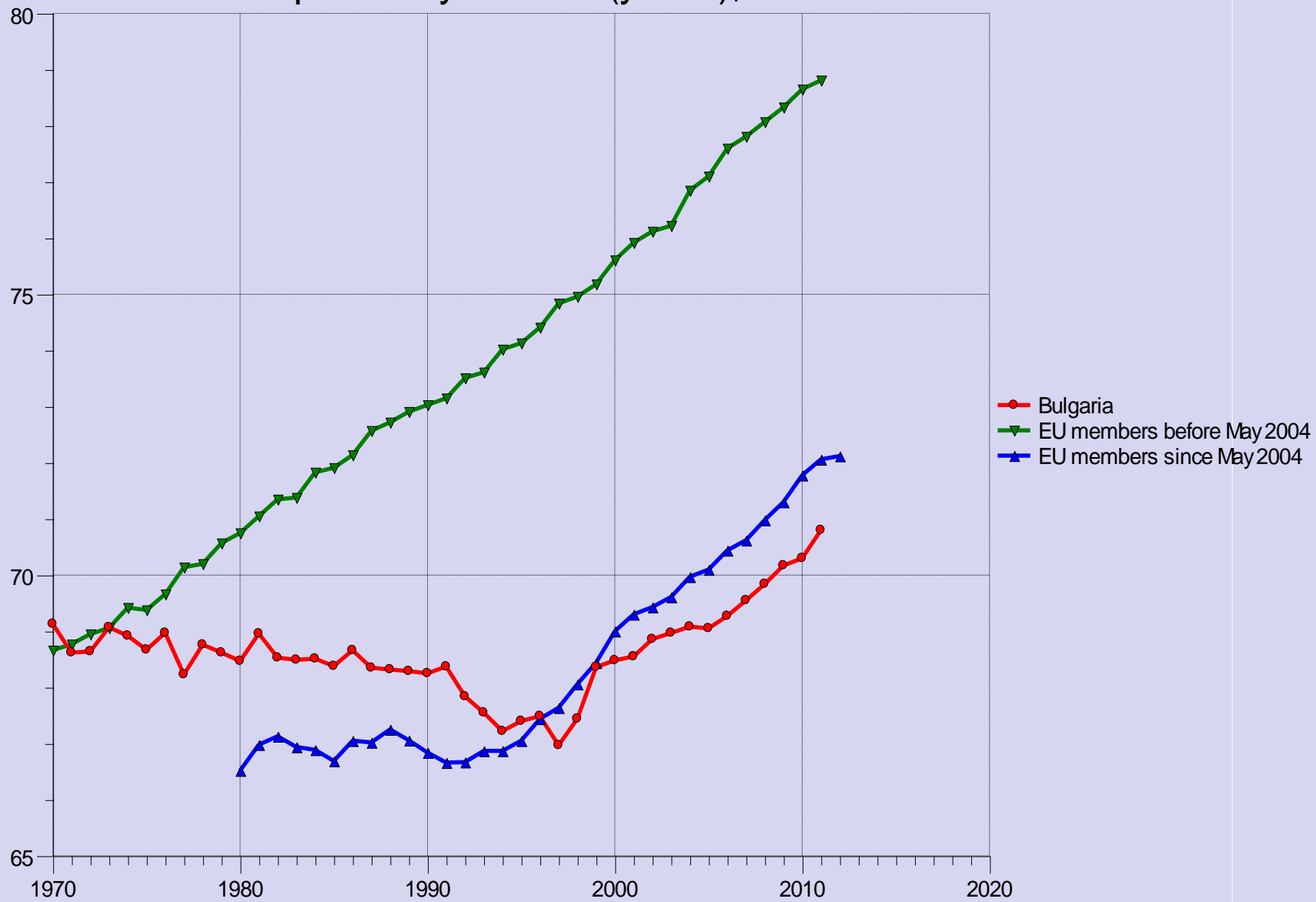
3.4. Ситуацията в България

Периоди	Общо	Мъже	Жени
1935 – 1939	51,75	50,98	52,56
1956 – 1957	65,89	64,17	67,65
1960 - 1963	69,59	67,82	71,35
1965 - 1967	70,66	68,81	72,67
1974 - 1976	71,31	68,68	73,91
1984 - 1986	71,19	68,17	74,44
1989 - 1991	71,22	68,02	74,66
1991 - 1993	71,10	67,70	74,70
1995 - 1998	70,50	67,10	74,30
1998 - 2000	71,70	68,15	75,34
2001 - 2003	72,07	68.68	75.59
2013 - 2015	74,5	71,09	78,02

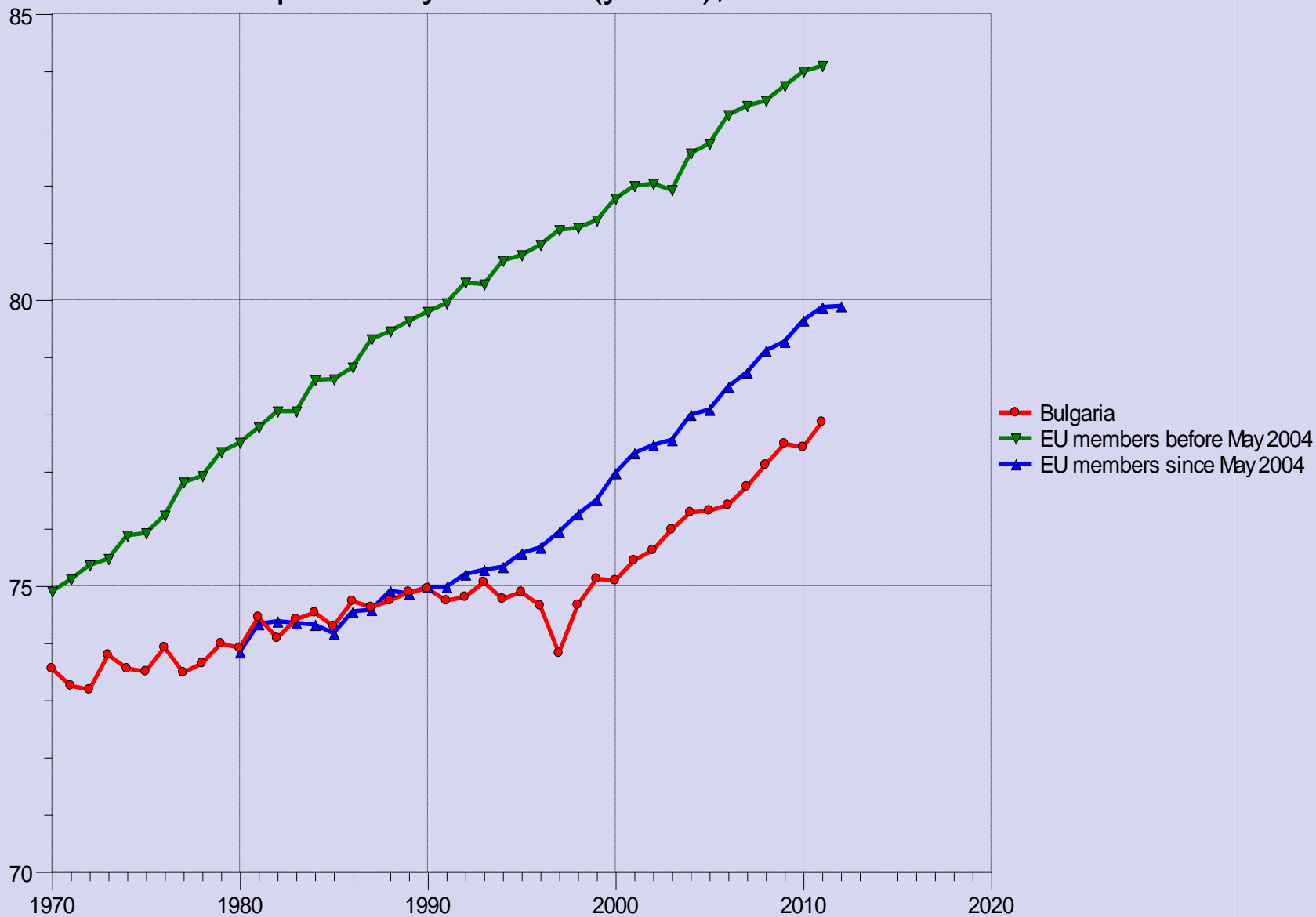
Life expectancy at birth (years)

Life expectancy at birth (years), males

Life expectancy at birth (years), females

= В сравнение с други високоразвити индустриализирани страни СППЖ в България, както за цялото население, така и за мъжете и жените, е по-ниска средно с 7-8 г.

Основни фактори за различията:

= *Първо*, по-висока смъртност от социалнозначими заболявания, особено при мъжете 40-59 г.

= *Второ*, детската смъртност все още е 2-3 пъти по-висока от най-добрите постижения в развитите страни.